

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์ความเปราะบางของครัวเรือนสามารถใช้เป็นแนวทางการออกแบบนโยบายการคุ้มครองทางสังคม การศึกษานี้ใช้ข้อมูลพหุแหล่งข้อมูลจากการสำรวจเพื่อติดตามภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน และการสำรวจครัวเรือน Townsend Thai Project ระหว่างปี 2548-2555 เพื่อตรวจสอบการประกันการบริโภคและความเปราะบางของครัวเรือนต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสำหรับประชากรที่มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน ข้อมูลค่าใช้จ่ายการบริโภคแบ่งเป็น 3 รายการหลัก ประกอบด้วยรายจ่ายอาหาร รายจ่ายอื่นๆ ไม่รวมอาหาร และรายจ่ายรวม ผลการประมาณค่า พบว่า ครัวเรือนไทยมีการประกันการบริโภคในระดับหนึ่งเมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงรายได้ ค่าใช้จ่ายอาหารมีการประกันการบริโภคมากกว่าค่าใช้จ่ายอื่นๆ นอกจากนี้ ครัวเรือนชนบทมีการประกันการบริโภคมากกว่าครัวเรือนเมือง

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า คุณลักษณะของครัวเรือนและหัวหน้าครัวเรือนเป็นตัวกำหนดสำคัญที่อธิบายความเปราะบางของครัวเรือน กล่าวคือ (1) ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนว่างงานหรือเกษียณอายุ (2) ครัวเรือนขนาดใหญ่ (3) ครัวเรือนที่มีเด็กและผู้สูงอายุ โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยเรียน (0-5 ปี) (4) ครัวเรือนเกษตร และ (5) ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนผู้หญิง เป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางสูง ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาดีหรือมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองจะมีความเปราะบางลดลงเมื่อเผชิญกับความผันผวนทางรายได้ ความเปราะบางและความยากจนมีความสัมพันธ์กัน ครัวเรือนที่มีความเปราะบางสูงประเมินจากการเปลี่ยนแปลงรายจ่ายบริโภคจะมีแนวโน้มประสบปัญหาความยากจนมากขึ้น

การศึกษานี้ยังตรวจสอบบทบาทของกลยุทธ์การรับมือความเสี่ยงของครัวเรือน ประกอบด้วย การใช้เงินออม การกู้ยืม การรับเงินโอน และการรับเงินโอนภาครัฐรูปแบบต่างๆ ต่อความเปราะบางของครัวเรือน ผลการประมาณค่าสนับสนุนความสำคัญของรูปแบบการประกันความเสี่ยงที่ไม่เป็นทางการของครัวเรือนในการลดความเปราะบาง เงินชดเชยการว่างงานและการช่วยเหลือจากภาครัฐสามารถลดความเปราะบางได้ อย่างไรก็ตาม การรับเงินบำนาญกลับไม่มีผลต่อความเปราะบาง

คำสำคัญ: ความเปราะบาง, การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ, การแบ่งปันความเสี่ยง, ประเทศไทย

ABSTRACT

An analysis of household vulnerability has been recognized as a scheme for social protection policy design. This study uses two panel datasets: Household Socioeconomic Survey (SES) of Thailand and Townsend Thai Data during 2005-2012 to investigate the extent of consumption insurance and household vulnerability across socioeconomic groups against economic shocks. Consumption expenditure data are categorized to three main components, consisting of food consumption, non-food consumption, and total consumption. Estimation results show that all three consumption components are partially insured from household income shocks. Food consumption is better insured than non-food consumption expenditures. In addition, consumption appeared to be better insured in rural areas than urban areas.

The study shows that household and household head characteristics help explain why some household are more vulnerable. It is found that households with (1) unemployed or retired heads; (2) larger households; (3) children and elderly members, particularly with children aged 0-5; (4) agricultural households; and (5) females heads are more vulnerable. Households with educated heads and living in an owned house are less vulnerable to income fluctuations. Vulnerability and poverty are related. Vulnerable households, as measured by the growth rate of total consumption, are more likely to slip into poverty.

The study also examines the role of household risk-coping strategies including savings, borrowings, and private transfers and various government transfers on household vulnerability. The estimated results highlight the importance of informal insurance schemes to reduce household vulnerability. Employee compensation and government assistance reduce vulnerability; however, government pension received appears unaffected.

Keywords: Vulnerability, Economic shocks, Risk-sharing, Thailand